

YURISPRUDENSIYA

HUQUQIY ILMIY-AMALIY JURNALI

2021/4

MUNDARIJA

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA’MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

- 5 **ЭРГАШЕВ ИКРОМ АБДУРАСУЛОВИЧ**
Солиқ низоларини муқобил ҳал этишнинг
ҳуқуқий механизмларини такомиллаштириш
масалалари
- 12 **ЙЎЛДОШЕВ АЗИЗЖОН ЭРГАШ ЎҒЛИ**
Ўзбекистонда жамоатчилик муҳокамаларини
ҳуқуқий тартибга солишнинг долзарб масалалари
- 25 **АБДУВАЛИЕВ МАҚСУДЖОН
АБДУРАШИД ЎҒЛИ**
Ўзбекистонда қурилиш соҳасини тартибга
солувчи ҳуқуқий асосларнинг вужудга келиши
- 34 **РАҲИМОВ ДИЛМУРОДЖОН
ҒУЛОМЖОН ЎҒЛИ**
Давлат фуқаролик хизматида меритократия
тамойилини қўллашнинг ташкилий-ҳуқуқий
масалалари

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 42 **USMONOVA MUNISKHON YULDOSH QIZI**
Definition and classification of voidable
transactions
- 50 **ХУДАЙБЕРГЕНОВ БЕҲЗОД
БАХТИЁРОВИЧ**
Ғарбда тўловга қобилиятсизлик (банкротлик)
ҳуқуқи ривожланиши ва асосий принциплар
шаклланиши
- 66 **ЖОЛДАСОВА ШАҲНОЗА БОТИРОВНА**
Чет эл ҳуқуқи нормалари ҳамда чет эл
ҳуқуқига ҳавола этиш тушунчаси ва моҳияти

12.00.07 – SUD HOKIMIYATI.
PROKUROR NAZORATI.
HUQUQNI MUHOFAZA QILISH
FAOLIYATINI TASHKIL ETISH.
ADVOKATURA

76 **БАКАЕВ ШАХРИЁР БАХТИЁРОВИЧ**
Маъмурий суд иш юритуви тушунчаси ва
мазмун илмий-назарий таҳлили

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI,
HUQUQBUZARLIKLARNING
OLDINI OLISH. KRIMINOLOGIYA.
JINOYAT-IJROIYA HUQUQI.

83 **НАЖИМОВ МИРАТДИЙИН
ШАМШЕТДИНОВИЧ**
Оилага ва ёшларга қарши жиноятлар учун
жавобгарлик белгиланган жиноят қонуни
нормаларининг ривожланиш тарихи

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI.
KRIMINALISTIKA,
TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

92 **НИЯЗОВ МАКСУД КАДАМОВИЧ**
Опыт зарубежных стран по реализации
требований допустимости доказательств
при производстве по уголовным делам

102 **ПРИМОВ БАХТИЁР ОЛИМ ЎҒЛИ**
Дастлабки терговда ахборот-коммуникация
технологияларини қўллашнинг процессуал-
ҳуқуқий асослари

12.00.11 – PARLAMENT HUQUQI

111 **АББОСХОНОВ ТОИРХОН ХАСАН ЎҒЛИ**
Парламент фаолияти учун ахборот-таҳлилий
маълумотномаларни тайёрлашнинг ўзига
хос хусусиятлари

UDC: 342.9(042)(575.1)
ORCID: 0000-0002-6609-4527

МАЪМУРИЙ СУД ИШ ЮРИТУВИ ТУШУНЧАСИ ВА МАЗМУНИ ИЛМИЙ-НАЗАРИЙ ТАҲЛИЛИ

Бакаев Шахриёр Бахтиёрович,
Тошкент давлат юридик университети
мустақил изланувчиси
e-mail: sh.bakaev@bk.ru

Аннотация. Ушбу мақолада маъмурий суд иш юритувининг тушунчаси ва мазмуни мазкур ҳуқуқий институтнинг келиб чиқиш тарихи ҳамда ҳуқуқшунос олимларнинг бу борадаги қарашлари асосида илмий-назарий таҳлил қилинган ҳамда тизимлаштирилган. Жумладан, маъмурий суд иш юритуви тушунчаси дастлаб Франция, кейинчалик эса Германия, Швейцария, Италия ҳамда Америка Қўшма Штатлари қонунчилигида ишлатилганлиги кўрсатиб ўтилган. Шунингдек, маъмурий суд иш юритуви ҳуқуқшунос олимлар томонидан уч хил мазмунда тушунилиши баён этилган. Олимларнинг бир гуруҳи маъмурий суд иш юритуви деганда шахсни содир этган маъмурий ҳуқуқбузарликлари учун суд тартибида маъмурий жавобгарликка тортишни тушунган бўлса, уларнинг қолган бир қисми судлар томонидан оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларнинг ҳал этилишини, яъни фуқаролар ва юридик шахсларнинг давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ва қарорлари устидан берган шикоятларининг кўрилиши ва ҳал этилишини тушунган. Учинчи гуруҳ олимлар эса “маъмурий суд иш юритуви” деганда суднинг икки хил фаолиятини, яъни суд томонидан оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларнинг ҳал этилишини ҳамда унинг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўришдаги иштирокини тушунган. Келтирилган таҳлиллар асосида маъмурий суд иш юритувининг тушунчасига муаллифлик таърифи берилган.

Калит сўзлар: маъмурий суд иш юритуви, маъмурий юстиция, оммавий-ҳуқуқий муносабатлар, маъмурий-ҳуқуқий низолар, суд ҳокимияти, маъмурий судлар.

НАУЧНО-ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ПОНЯТИЯ И СУЩНОСТИ АДМИНИСТРАТИВНОГО СУДОПРОИЗВОДСТВА

Бакаев Шахриёр Бахтиёрович,
самостоятельный соискатель
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной статье приведен научно-теоретический анализ понятия и сущности административного судопроизводства на основе истории возникновения этого правового института и взглядов ученых правоведов в данном направлении. В частности, указано, что понятие административного судопроизводства впервые использовано в законодательстве Франции, а затем в законодательстве Германии, Швейцарии, Италии и Соединенных Штатах Америки. Также указывается, что административное судопроизводство понимается учеными правоведами в трех разных контекстах. В то время, как одна группа ученых административного судопроизводства понимала как привлечение в судебном порядке лица к административной ответственности за административные правонарушения, то остальные ученые под административным судопроизводством понимали разрешение судом споров, возникающих

из публично-правовых отношений, то есть рассмотрение и разрешение жалоб граждан и юридических лиц на решения государственных органов и действия (бездействие) должностных лиц. Третья группа ученых под административным судопроизводством понимала два вида деятельности суда, а именно разрешение судом споров, возникающих из публично-правовых отношений, и его участие в производстве по делам об административных правонарушениях. На основе проведенного анализа приводится авторское определение понятия административного судопроизводства.

Ключевые слова: административное судопроизводство, административная юстиция, публично-правовые отношения, административно-правовые споры, судебная власть, административные суды.

SCIENTIFIC AND THEORETICAL ANALYSIS CONCEPT AND ESSENCE OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Bakaev Shakhriyor akhtiyorovich,
independent-researcher of the Tashkent state university of law

Abstract. This article provides a scientific and theoretical analysis of the concept and essence of administrative proceedings on the basis of the history of the emergence of this legal institution and the views of legal scholars in this direction. In particular, it points out that the concept of administrative proceedings was first used in the legislation of France, and then in the legislation of Germany, Switzerland, Italy and the United States of America. It also mentions the fact that administrative proceedings are understood by legal scholars in three different contexts. While one group of scientists understood administrative proceedings as a way of making a person responsible for administrative offenses by court, other scientists considered administrative proceedings as the resolution of disputes arising from public law relations by court, that is, consideration and resolution of complaints from citizens and legal persons on decisions of state bodies and actions (inaction) of officials. The third group of scholars under administrative proceedings differentiated two types of activities of the court, namely the resolution disputes arising from public-legal relations by court and its participation in proceedings on cases of administrative offenses. On the basis of the analysis the author suggests the definition of the concept of administrative proceedings.

Key-words: administrative proceedings, administrative justice, public-legal relations, administrative and legal disputes, judicial authority, administrative courts.

Жамиятда фуқаролар ва юридик шахслар давлат органлари билан муносабатга киришар экан, бунда ҳар доим давлатнинг бирмунча устунлиги, профессионал малакага эгалиги ҳамда имкониятлари кенглиги сезилиб туради. Шу сабабли бундай муносабатларда фуқаролар ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш, уларни ҳимоя этилишини кафолатлаш, шунингдек, бу борада самарали ҳуқуқий механизмларни яратиш давлатнинг асосий вазифаларидан бири ҳисобланади. Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 44-моддаси билан ҳар бир

шахсга ўз ҳуқуқ ва эркинликларини суд орқали ҳимоя қилиш, давлат органлари, мансабдор шахслар, жамоат бирлашмаларининг ғайриқонуний хатти-ҳаракатлари устидан судга шикоят қилиш ҳуқуқи кафолатланган.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 21 февралдаги «Ўзбекистон Республикаси суд тизими тузилмасини тубдан такомиллаштириш ва фаолияти самарадорлигини ошириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги ПФ-4966-сон Фармонида берилган расмий шарҳда давлат органлари фаолиятида қонунийликни мустаҳкам-

лаш, жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларини амалга оширишнинг замонавий тартиб-таомилларини жорий этишга қаратилган «Маъмурий суд иш юритуви тўғрисида»ги қонун ҳужжати лойиҳаси ишлаб чиқиши таъкидлаб ўтилган [1].

2018 йил 1 апрелдан бошлаб Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекс кучга киритилган бўлиб, мазкур Кодекс билан маъмурий суд иш юритуви алоҳида мустақил институт сифатида тан олинган.

Илмий адабиётлар таҳлили шуни кўрсатмоқдаки, Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекс қабул қилингунига қадар илмий жамоатчилик орасида маъмурий суд иш юритувини ўрганиш, қоида тариқасида, маъмурий юстиция билан боғлиқ тадқиқотлар доирасида ўрганилган. Шунинг учун бугунги кунга қадар маъмурий суд иш юритувининг умумтан олинган тушунчаси ишлаб чиқилмаган, қонун чиқарувчи орган томонидан эса Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексда мазкур тушунча шакллантириб берилмаган. Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексда “маъмурий суд иш юритуви” тушунчасининг шакллантириб берилмаганлиги амалиётда мазкур тушунча ўрнига у билан бир хил маънога эга бўлмаган “маъмурий юстиция” ёки “маъмурий процесс” тушунчаларининг ишлатилишига олиб келмоқда.

Дарҳақиқат, маъмурий суд иш юритуви тушунчаси тарихига эътибор қаратадиган бўлсак, адабиётларда “маъмурий юстиция” тушунчасига дуч келамиз. Маъмурий юстиция (justice administrative) тушунчаси илк маротаба XVIII аср охирида Франция қонунчилигида ишлатилган. Ўша пайтда революцион ҳаракатларга қарши чиққан судларга ҳокимият вакиллари иштирокидаги ишларни кўриб чиқиш таъқиқланиши натижасида Франция қонунчилигида маъмурий юстиция тушунчаси ишлатилган.

1790 йил 16-24 августдаги Қонунда “Судларнинг функциялари алоҳида бўлиб, улар маъмурий органлар функцияларидан қатъиян фарқланиши; судлар мансабдорлик жиноятчилиги учун жавобгарлик хавфи остида маъмурий органлар фаолиятини бирон-бир усулда бузишга, маъмурий органлар мансабдор шахсларини уларнинг вазифалари юзасидан чақиртиришига йўл қўйилмаслиги” белгиланган [2, 7].

Натижада Франция фуқаролари билан маъмурий органлар ёки уларнинг мансабдор шахслари ўртасидаги низолар ижро ҳокимияти доирасида ташкил этилган ва фуқароларни маъмурий органларнинг ноқонуний хатти-ҳаракатидан ҳимоя қилишга ваколатли бўлган махсус органлар томонидан кўриб чиқилган. Бундай ваколатли органларнинг фаолияти маъмурий юстиция деб номланган. Кейинчалик бошқа мамлакатларда, хусусан, Германия ва Швейцарияда ушбу вазифалар ижро ҳокимияти тизимидаги органлар ўрнига суд ҳокимияти – маъмурий судлар зиммасига юклатилган. Ушбу судларда маъмурий ишларни кўриб чиқиш маъмурий суд иш юритуви деб номланган.

Бугунги кунда “маъмурий юстиция” ва “маъмурий суд иш юритуви” тушунчалари ҳар бир давлатда ўзига мос равишда ҳамда давлат органлари ва ҳуқуқ тизимининг ўзига хос хусусиятларидан келиб чиқиб талқин қилинади. Италияда “маъмурий юстиция” тушунчаси бирмунча кенг доирада талқин қилиниб, ҳар қандай давлат органининг маъмурият устидан назорат фаолияти тушунилади. Францияда “маъмурий юстиция” деганда махсус органлар томонидан (маъмурий трибунал, маъмурий апелляция судлари ва Давлат кенгаши) оммавий ҳукуматнинг бошқарув фаолиятига тааллуқли бўлган низоларнинг ҳал қилиниши тушунилади.

Германияда маъмурий юстиция маъмурий суд иш юритуви шаклида амалга оширилади. Бунда барча оммавий-ҳуқуқий му-

носабатлардан (конституциявий-ҳуқуқий муносабатлар бундан мустасно) келиб чиқадиган низолар маъмурий процессуал нормалар асосида маъмурий судлар томонидан кўриб чиқилади.

Америка Қўшма Штатларида судлар ва судловфункциясини амалга оширувчи бошқа органларнинг (квазисуд органлари) фуқаролар билан давлат органлари ёки уларнинг мансабдор шахслари ўртасидаги низоларни кўриб чиқиш бўйича фаолияти маъмурий юстиция сифатида тушунилади [3, 189-192, 272, 312-317].

Илмий соҳа вакиллари томонидан “маъмурий суд иш юритуви”га бир неча маротаба тушунча беришга ҳаракат қилинган. Жумладан, Ғ. Ҳакимов маъмурий суд иш юритувига маъмурий юстиция сифатида баҳо бериб, маъмурий юстиция деганда давлат органлари ва мансабдор шахслар билан фуқаролар ҳамда юридик шахслар ўртасида давлат бошқаруви муносабатларидан келиб чиқадиган маъмурий-ҳуқуқий низоларни махсус судлов йўли билан кўриб чиқиш ва ҳал этиш тизимини тушунган [4, 12-13].

М. Астанов ва С. Марипованинг фикрига кўра, бугунги кунда мамлакатимизда “Ўзбекистон Республикаси маъмурий суд иш юритуви” тушунчасини ишлаб чиқиш масаласи долзарблашиб бормоқда.

Маъмурий суд иш юритуви, энг авало, фуқаролар, юридик шахслар ва уларнинг уюшмалари ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини мансабдор шахслар ўзбошимчалигидан ҳимоя қилиш мақсадида ихтисослаштирилган маъмурий судлар томонидан маъмурий ва оммавий ишларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш бўйича алоҳида судлов процессуал тартибида амалга ошириладиган одил судловни қамраб олади.

М. Астанов ва С. Марипова “маъмурий суд иш юритуви”ни “маъмурий юстиция”дан фарқлаш лозимлигини таъкидлайди. “Маъмурий юстиция” тушунчаси нисбатан

кенгроқ бўлиб, у ўз ичига оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган ҳамда давлат органлари ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги)га қарши фуқаролар ва ташкилотлар ҳуқуқларини ҳимоя қилиш билан боғлиқ бўлган маъмурий низоларнинг судлар ва суддан бошқа маъмурий-юрисдикцион органлар томонидан кўриб чиқилишини қамраб олади. Маъмурий суд иш юритуви эса фақат судларда амалга оширилади [5, 60-64].

Хорижий мамлакатлар, жумладан Россия Федерацияси олимлари томонидан маъмурий суд иш юритувига қуйидагича тушунчалар берилган.

Ю. Старилов “маъмурий юстиция”, “маъмурий процесс” ва “маъмурий суд иш юритуви” тушунчаларини мазмунан бир тушунча деб таърифлайди. Унинг фикрича, маъмурий юстиция – бу давлат бошқаруви устидан (ижро ҳокимияти органлари, мансабдор шахслар давлат хизматчиларининг фаолияти устидан) суд контролидир [6, 54].

В. Бойцова ҳам Ю. Старилов каби “маъмурий суд иш юритуви”ни “маъмурий юстиция” деб тушунган. Унга кўра, маъмурий юстициянинг асосий белгиси бу – умумий суд тизимидан мустақил бўлган махсус маъмурий судларнинг мавжудлигидир [7, 12].

Л. Николаева ва А. Соловьева маъмурий суд иш юритувини фуқаролар ва ташкилотларнинг оммавий ҳуқуқларини суд тартибида тиклаш шакли, инсонлар ҳуқуқ ва эркинликларининг суд орқали ҳимояси кафолати сифатида таъкидлаган [8, 36, 97].

Е. Васильева ва В. Нехайчикнинг фикрича, маъмурий суд иш юритувини энг аввало, шахслар ва фуқаролар, юридик шахслар ва улар уюшмаларининг ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонун билан қўриқланадиган манфаатларини мансабдор шахслар ўзбошимчалигидан ҳимоя қилиш мақсадида одил судловни ихтисослаштирилган

маъмурий судлар томонидан маъмурий ва оммавий ишларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш бўйича алоҳида судлов процессуал тартибида ҳал этилиши сифатида тушуниш лозим [9, 38-39].

А. Глодина маъмурий суд иш юритуви деганда хусусий шахслар ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларининг оммавий ҳуқуқдаги шахслар томонидан бузилишидан ҳимоя қилиш мақсадида фуқаролар, ташкилотлар, жамоат бирлашмалари ва оммавий ҳокимият органлари ўртасидаги маъмурий-ҳуқуқий низоларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш бўйича одил судловнинг алоҳида шаклини тушунган [10, 137-144].

Н. Хаманева маъмурий юстицияни “маъмурий суд иш юритуви” тушунчасидан фойдаланмаган ҳолда тавсифлаб, маъмурий юстиция деганда давлат бошқаруви соҳасида субъектив оммавий ҳуқуқларни ҳимоя қилиш ва қонунийликни таъминлаш билан боғлиқ бўлган оммавий администратциянинг ҳужжатлари устидан шикоят қилишнинг алоҳида судлов тартибини тушунган [11, 41-50].

И. Панова юқорида номларини қайд этилган олимлардан фарқли равишда, маъмурий суд иш юритуви ўз маъносида маъмурий ҳуқуқбузарликлар учун суд тартибида маъмурий жавобгарликка тортишни англатишини таъкидлаган [12, 182].

М. Баглай ҳам И. Панова каби маъмурий суд иш юритуви – бу Россия Федерациясининг Маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги кодексида мустақамланган процессуал қоидалар мажмуаси деб қайд этган [13, 256].

С. Щепалов маъмурий суд иш юритуви деганда судларнинг маъмурий ҳуқуқбузарликлар бўйича ишларни кўриш юзасидан фаолиятини тушуниш лозимлигини қатъий таъкидлаган. Оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган ишлар тарихан уларни кўриб чиқиш учун қўлланиладиган фуқаро-

лик-процессуал шакл билан қамраб олинишини кўрсатган [14, 30].

М. Студеникина эса “маъмурий суд иш юритуви” тушунчасини ифодалашда юқорида номлари қайд этилган олимлар фикрига қўшилган ҳолда янгича шакллантириб берган.

Унинг фикрига кўра, “маъмурий суд иш юритуви” деганда суднинг икки хил фаолиятини, яъни суднинг давлат органлари ва мансбдор шахсларнинг ҳужжатлари қонунийлиги устидан назорат функцияларини ҳамда унинг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўришдаги иштирокини тушуниш лозим [15, 177].

Д. Захарованинг фикрича, “маъмурий суд иш юритуви” тушунчаси суд томонидан маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни ва маъмурий низолар бўйича ишларни кўриб чиқилишини англатади [16, 7].

А. Зеленцов маъмурий суд иш юритуви предмети сифатида маъмурий ҳуқуқбузарликлар билан бирга маъмурий низоларни ҳам тушунган [17, 507-508].

Маъмурий суд иш юритуви доирасига маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишлар ва маъмурий низолар бўйича ишларни киритиш тенденциясини бошқа олимларнинг ишларида ҳам кўриш мумкин [18, 9].

Сўнгги йилларда эса юридик адабиётларда маъмурий суд иш юритувининг ҳозирги замон талабларига жавоб берадиган янгича тушунчасини шакллантириш тенденцияси кузатилади. Жумладан, В. Андрияновнинг қайд этишича, маъмурий суд иш юритуви – бу суднинг маъмурий-ҳуқуқий низоларни кўриб чиқиш, шунингдек, судлов йўли билан нормаларга амал қилиниши устидан назорат бўйича фаолияти ҳисобланади [19].

Н. Канунникова “маъмурий суд иш юритуви” тушунчасини Россия Федерацияси Маъмурий суд ишларини юритиш кодек-

сининг 1-моддасини таҳлил қилиш натижасида шакллантирган.

Унинг фикрига кўра, маъмурий суд иш юритуви – бу Россия Федерацияси Олий суди, умумий юрисдикция судлари, (мировой) судьялар томонидан фуқароларнинг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини, ташкилотларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги маъмурий ишларни, шунингдек, маъмурий ва бошқа оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган ҳамда давлатнинг ваколатларини ёки бошқа оммавий ваколатларни амалга оширишнинг қонунийлиги ва асослантирилганлиги устидан суд назоратини амалга ошириш билан боғлиқ бўлган бошқа маъмурий ишларни кўриб чиқиш ва ҳал этиш жараёнида маъмурий процесс иштирокчиларининг процессуал ҳаракатлари мажмуи ҳисобланади [20, 32-34].

Таъкидлаш керакки, “маъмурий суд иш юритуви” тушунчасини шакллантириш бўйича олимлар томонидан турли хилдаги фикрлар билдирилган бўлиб, улар бугунги кунга қадар тизимлаштирилмаган. Юқорида номлари қайд этилган олимлар фикрлари бўйича хулоса қиладиган бўлсак, юриспруденцияда “маъмурий суд иш юритуви” тушунчаси бўйича асосан уч хил ёндашув шаклланган.

Биринчи ёндашув тарафдорлари бўлган И. Панова, М. Баглай ва С. Щепалов маъмурий суд иш юритувининг мазмуни сифатида шахсни содир этган маъмурий ҳуқуқбузарликлари учун суд тартибида маъмурий жавобгарликка тортишни тушунган.

Иккинчи ёндашув тарафдорлари бўлган Ю. Старилов, В. Бойцова, Л. Николаева, А. Соловьева, Е. Васильева, В. Нехайчик, А. Глодина, Н. Хаманева, Ғ. Хакимов, С. Марипова олимлар ўртасида асосий кўпчилиқни ташкил этиб, маъмурий суд иш юритуви деганда судлар томонидан ом-

мавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларнинг ҳал этилишини, яъни фуқаролар ва юридик шахсларнинг давлат органлари ва мансабдор шахсларнинг ҳаракатлари (ҳаракатсизлиги) ва қарорлари устидан берган шикоятларининг кўрилиши ва ҳал этилишини тушунган.

Учинчи ёндашув тарафдорлари бўлган М. Студеникина, Д. Захарова ва А. Зеленцов эса “маъмурий суд иш юритуви” деганда суднинг икки хил фаолиятини, яъни суд томонидан оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларнинг ҳал этилишини ҳамда унинг маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни кўришдаги иштирокини тушунган.

Бугунги кунда Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексда “маъмурий суд иш юритуви”га аниқ тушунча берилмаган. Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодекс 3-моддасининг биринчи қисмида у фуқаролар ва юридик шахсларнинг бузилган ёки низолашилаётган ҳуқуқлари, эркинликлари ва қонуний манфаатларини ҳимоя қилиш тўғрисидаги маъмурий ишларни кўриб чиқиш ҳамда ҳал этишда маъмурий суд ишларини юритишни амалга ошириш тартибига нисбатан татбиқ этилиши белгиланган. Ушбу Кодекс 3-моддасининг иккинчи қисмида у маъмурий ҳуқуқбузарликлар тўғрисидаги ишларни юритишга нисбатан татбиқ этилмаслиги кўрсатиб ўтилган.

Демак, Маъмурий суд ишларини юритиш тўғрисидаги кодексда “маъмурий суд иш юритуви” тушунчаси мазмунини фақат биргина маънода, яъни судлар томонидан оммавий-ҳуқуқий муносабатлардан келиб чиқадиган низоларнинг ҳал этилишини тушунилади.

Маъмурий суд иш юритувига оид юқорида келтирилган барча илмий қарашлар ҳамда қонун ҳужжатларидаги нормаларни ўрганган ҳолда шуни хулоса қилиш мумкинки, *маъмурий суд иш юритуви* – бу

давлат органлари ва ташкилотлари билан муносабатларда қонун устуворлигини, фуқаролар ва юридик шахслар ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини таъминлаш мақсадида маъмурий ва бошқа омма-

вий-ҳуқуқий муносабатлар соҳасида суд ҳокимиятини амалга оширишга қаратилган ҳамда маъмурий процессуал қонун ҳужжатлари билан тартибга солинган судлов фаолияти тури ҳисобланади.

REFERENCES

1. <https://lex.uz>.
2. Deryujinskiy V. F. Administrativnyye sudy v gosudarstvax Zapadnoy Yevropy. – SPb., 1906. – B. 7.
3. Administrativnoye pravo zarubejnykh stran. / A.N.Kozyrin va M.A.Shtatina umumiy tahriri ostida. – M.: Spark, 2003. B. 189-192, 272, 312-317.
4. G'.T. Hakimov. O'zbekistonda ma'muriy yustisiyani rivojlantirishning muammolari. Monografiya. // T.: TDYUI nashriyoti, 2009. 12-13 betlar.
5. Astanov M. Maripova S. Odin god novomu Kodeksu: dostijeniya, problemy, rassujdeniya // Advokat, 2018. № 5-6. – S. 60-64.
6. Starilov Yu.N. Administrativnaya yustisiya. Teoriya, istoriya, perspektivy. – M., 2001. – S. 54.
7. Boysova V.V. Nujna li nam administrativnaya yustisiya? // Sovetskaya yustisiya, 1993. - №7. – S. 12.
8. Nikolayeva L. A., Solovyeva A. K. Administrativnaya yustisiya i administrativnoye sudoproizvodstvo / L. A. Nikolayeva, A. K. Solovyeva. SPb.: Izdatelstvo R. Aslanova «Yuridicheskiy sentr «Press», 2004. S. 36, 97.
9. Vasilyeva Ye.S., Nexaychik V.K. Konsepsiya administrativnogo sudoproizvodstva v mexanizme administrativno-pravovogo vozdeystviya // Administrativnoye i munitsipalnoye pravo. 2011. № 10. S. 38-39.
10. Glodina A.V. O ponimanii administrativnogo sudoproizvodstva // Vestnik VGU. 2016. № 2. S. 137-144.
11. Xamaneva N.Yu. Administrativnaya yustisiya i administrativno-pravovyye otnosheniya: teoreticheskiye problemy // Trudy instituta gosudarstva i prava Rossiyskoy akademii nauk. 2009. № 1. S. 41-50.
12. Panova I.V. Administrativnomu sudoproizvodstvu v Rossii byt // Administrativnoye pravo na rubeje vekov: mejvuz. sb. nauch. trudov. Yekaterinburg, 2003. S. 182.
13. Baglay M.V. Konstitutionnoye pravo Rossiyskoy Federasii: uchebnik. M., 2011. S. 256.
14. Щерпалов S.V. K voprosu o sovershenstvovanii prosessualnoy formy administrativnogo sudoproizvodstva // Ros. yustisiya. 2014. № 8. S. 30.
15. Studenikina M.S. Prosessualnyye formy osushchestvleniya pravosudiya po administrativnym delam. M.: Gorodes, 2001. S. 177.
16. Zaxarova D.I. Administrativnaya yustisiya i administrativnoye sudoproizvodstvo: voprosy sootnosheniya // Mirovoy sudya. 2011. № 4. S. 7.
17. Zelensov A.B. Administrativno-pravovoy spor: voprosy teorii. M., 2009. S. 507-508.
18. Andreyeva T.K. Administrativnaya yustisiya v Rossii: problemy teorii i praktiki // Ros. sudya. 2012. № 12. S. 9.
19. Andriyanov V.N. Sущnost i prinsipy administrativnogo sudoproizvodstva: uzakonennaya model [Elektronnyy resurs] // Izvestiya IGEA. 2015. № 3.
20. Kanunnikova N.G. Aktualnyye problemy sovershenstvovaniya Kodeksa administrativnogo sudoproizvodstva Rossiyskoy Federasii // Administrativnoye pravo i prosess. 2019. № 9. S. 32-34.